

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 5.

ISSN 2307-2156

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.5.6>

УДК 338:004:316.344.2

З. О. Сірик,

д. е. н., доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Інститут адміністрування та післядипломної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9886-1068>

ПРОБЛЕМИ НЕРІВНОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ГРОМАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Z. Siryk,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Administrative and Financial Management, Institute of Administration and Postgraduate Education of the Lviv Polytechnic National University

PROBLEMS OF INEQUALITY OF DIGITALIZATION OF COMMUNITIES IN MODERN CONDITIONS

У сучасних умовах цифровізація та сучасні технології мають потенціал перетворити соціальну нерівність між міським та сільським населенням на цифровий розрив. Дослідження цього питання в контексті відносин між

містом та селом є недостатніми та переважно обмежуються дослідженням проблем цифровізації населення на рівні країни. У сучасному швидкозмінному технологічному ландшафті цифровізація стала важливим елементом для спрощення та оптимізації кожного аспекту життя. Місцеві громади, життєво важлива частина державного управління, не є винятком. Однак впровадження цифровізації в цих громадах створює численні виклики, а також значні можливості. Однією з головних проблем є нерівність у доступі до технологій. Рівень доступу до Інтернету та інших ресурсів цифрової інфраструктури може відрізнятися залежно від регіону. Дефіцит ресурсів призводить до цифрової нерівності, коли одні громади отримують вигоду від цифровізації, а інші залишаються позаду. В Україні використання Інтернету стає все більш поширеним в організаціях та домогосподарствах, як у міських, так і в сільських районах, а цифрові технології поступово проникають у виробничу діяльність та повсякденне життя людей. Однак існують значні відмінності в прогресі, проникненні та глибині цифровізації між міськими та сільськими районами, а також між окремими громадами. Цифровізація принесла новий імпульс містам з високим соціально-економічним потенціалом, тоді як сільські райони та економічно розвинені регіони залишаються вразливими до цифровізації. Цифровий розрив між громадами є основною перешкодою для більш збалансованого розвитку між двома регіонами та зменшення наявної соціальної нерівності. Цифровий розрив між громадами формується складною взаємодією багатьох факторів. Ця нерівність відображається в доступі до соціального статусу та влади, рівні доходу та освіти, віковій демографічній ситуації, рівні проникнення Інтернету та можливості використовувати цифрові технології в таких сферах, як державні послуги, освіта, охорона здоров'я та торгівля.

In modern conditions, digitalization and modern technologies have the potential to transform social inequality between urban and rural populations into a digital divide. Research on this issue in the context of urban-rural relations is insufficient and is mainly limited to studying the problems of digitalization of the population at the country level. In a world where technologies are rapidly

developing, digitalization has become a necessary component for organizing and optimizing various spheres of life. Territorial communities, as components of public administration, are not left out of this process. However, the implementation of digitalization in these communities faces numerous problems, but at the same time opens up significant prospects for them. One of the main problems is inequality of access to technologies. Territorial communities may have different levels of access to the Internet and other digital infrastructure resources. Insufficient access can lead to the emergence of a digital divide, when some communities benefit from digitalization, while others remain excluded from this process. In Ukraine, Internet use is becoming increasingly widespread in organizations and homes, both in urban and rural areas, and digital technologies are gradually penetrating into people's productive activities and daily lives. However, there are significant differences in the progress, penetration and depth of digitalization between urban and rural areas, as well as between individual communities. Digitalization has brought new impetus to cities with high socio-economic potential, while rural areas and economically developed regions remain vulnerable to digitalization. The digital divide between communities is a major obstacle to more balanced development between the two regions and the reduction of existing social inequalities. The digital divide between communities is shaped by the complex interaction of many factors. This inequality is reflected in access to social status and power, income and education levels, age demographics, Internet penetration levels and the ability to use digital technologies in areas such as public services, education, healthcare and trade.

Ключові слова: *цифровізація, територіальна громада, сучасні технології, цифровий розрив, цифрова нерівність, сільські райони, потенціал.*

Keywords: *digitalization, territorial community, modern technologies, digital divide, digital inequality, rural areas, potential.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Цифрова трансформація місцевого самоврядування є частиною загального процесу цифрової трансформації та сучасним проявом циклічної еволюції технологічної епохи у розвитку

цивілізації. Наразі це свідчить про перехід суспільства від інформаційного суспільства до цифрового суспільства. Хоча пандемія COVID-19 не була безпосередньою причиною цієї цифрової трансформації, вона чітко продемонструвала, що цифровізація стала основною тенденцією розвитку, пронизуючи не лише більшість секторів економіки, а й національні та місцеві органи влади. Ця глобальна тенденція існувала задовго до того, як добровільна та обов'язкова самоізоляція призвела до того, що все стало дистанційним та онлайн.

В Україні технології електронного урядування активно впроваджуються з 2010-х років як частина плану розвитку електронної демократії та електронного урядування. З 2018 року цей процес був ще більше розширений «концепцією цифрової економіки та соціального розвитку», яка передбачає, що більшість взаємодій між громадянами та бізнесом, а також національними, місцевими та бюджетними установами повинні здійснюватися в цифровому форматі.

Цифрова трансформація стала вирішальною тенденцією в розвитку сучасного суспільства. Однак процес цифровізації відбувається нерівномірно як на суспільному, так і на місцевому рівнях. Одним із постійних проявів цього дисбалансу є цифровий розрив між міськими та сільськими жителями, який має потенціал перерости в цифрову нерівність. Цифрову нерівність можна розглядати як один із аспектів соціальної нерівності, оскільки її виникнення є результатом прискорення цифрової трансформації та перешкоджає рівному доступу до цифрових технологій для різних соціальних груп та окремих осіб. Тому «цифрова нерівність стосується нерівності в розподілі та доступі до цифрових продуктів».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми нерівності цифровізації громад в сучасних умовах досліджували такі вчені: Є. Бородін [1], Ю. Дубневич [2], О.В. Євсюкова [3], О. Саєнко [8], М.Г. Хаустова [9]. Серед вітчизняних науковців, де спостерігається значний сплеск інтересу до тематики цифровізації місцевого самоврядування, слід відзначити монографію

за редакцією О. Карпенко. Ця монографія пропонує детальний аналіз історії цифровізації в Україні, представляє ключові сучасні методи визначення терміна, а також окреслює майбутню траєкторію та прогнози щодо застосування цифрових технологій у різних секторах суспільного життя [10]. Вирішальним кроком в аналізі цифровізації управління в Україні є визначення тією ж групою авторів фундаментальних понять та системи класифікації цифрового управління [5]. І. Лопушінській аналізував найновіші наукові методи в галузі адміністративної цифровізації, а також нормативні акти, правові документи, міжнародні договори та програмні документи уряду України щодо впровадження політики цифровізації в адміністративному секторі [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у комплексному дослідженні проблеми нерівності цифровізації громад в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оскільки більшість населення проживає за місцем проживання, використання цифрових технологій на рівні місцевого самоврядування та муніципалітетів є особливо важливим. Міністерство цифрової трансформації розробило амбітний план щодо досягнення 100% цифровізації державних послуг до 2024 року [11].

Нинішній рівень розвитку суспільства передбачає швидку цифрову трансформацію всіх сфер життя, включаючи освіту. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій створило передумови для підвищення гнучкості, доступності та персоналізації навчання. Однак одночасно виник і загострився феномен цифрової нерівності, який перетворився з чисто технологічної проблеми в складне соціальне явище, що поглиблює існуюче соціально-економічне розшарування.

Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. [9, с. 9].

Переваги цифровізації, у поєднанні з успіхом децентралізації, стають відчутною реальністю для мешканців багатьох сільських громад України. Багато з них перейшли на електронний документообіг та активно впроваджують інтегровані програмні рішення, такі як «електронні громади», що дозволяє їм виконувати різні адміністративні завдання сучасним способом [1, с. 96].

Цифрова нерівність – це проблема, яка виходить далеко за рамки простої наявності або відсутності підключення до Інтернету.

У науковій літературі та дискусіях експертів існує три основні рівні цифрового розриву.

Перший рівень – це нерівність у доступі до обладнання та високошвидкісного Інтернету. Аналітичні дані показують великий розрив між міськими та сільськими районами. У той час як проникнення широкосмугового Інтернету в великих містах України наближається до 90%, у віддалених і сільських районах це число може знизитися до 30-40%. Пандемія COVID-19 виявила цю проблему: мільйони студентів по всій країні не змогли повною мірою брати участь у дистанційному навчанні через відсутність технологій або стабільного зв'язку.

Доводиться констатувати, що всі досягнення муніципальної цифровізації відносяться, в основному, на частку великих міст. При цьому, розрив у сфері цифровізації між ними і невеликими сільськими громадами існує внаслідок різниці у можливості доступу до швидкісного Інтернету [4, с. 15].

Другий рівень – це нерівність у цифрових можливостях. Навіть із сучасними технологіями їх потенціал часто залишається невикористаним. Студенти, які з дитинства занурені в цифрове середовище, не тільки споживають вміст, але й створюють, програмують та використовують цифрові інструменти для творчості та вирішення проблем. У той же час учні з менш забезпечених або малозабезпечених сімей часто використовують технології для розваги, не розвиваючи при цьому критично важливих цифрових навичок, що створює «стелю» для їх подальшої професійної реалізації.

Цифрові ініціативи можуть поглибити нерівність у доступі до технологій, оскільки деякі громади можуть мати обмежений доступ до Інтернету або не мати необхідних навичок для користування цифровими послугами [2, с. 66].

Третій рівень – це матеріальна нерівність. Йдеться про якість цифрового контенту.

Відомі навчальні заклади та комерційні платформи пропонують інтерактивні курси з тренажерами та особистими наставниками. Хоча безкоштовні або загальнодоступні ресурси часто обмежуються застарілими лекціями у відеоформаті або сканами підручників. Це призводить до офіційного доступу, але відсутності доступу до якісних та конкурентоспроможних знань. В сучасних умовах починає формуватися четвертий рівень цифрової нерівності, пов'язаний з впровадженням складних алгоритмів штучного інтелекту (ШІ), доступ і можливості використання яких також розподілені нерівномірно. Цифрова нерівність створює структурні перешкоди для доступу до освітніх програм, особливо до дистанційного навчання та гібридних форматів.

Проте гонитва за «цифрою» та бездумним рукотворним прискоренням технічного прогресу задля отримання дедалі більшого прибутку, залучення маніпулятивних форматів практик ставить на порядок денний кардинальні питання, пов'язані з визначенням смислового наповнення подібних трансформацій та впливом на психічне та фізичне здоров'я людини [7]

Слід виділити наступні бар'єри:

1. Географічний бар'єр. Жителі віддалених і сільських районів, а також регіонів з низьким рівнем цифровізації мають обмежений доступ до онлайн-курсів і програм провідних навчальних закладів, що обмежує їх вибір і можливості для професійного зростання.

2. Економічний бар'єр. Необхідність купувати сучасне комп'ютерне обладнання і оплачувати високошвидкісний Інтернет стає нестерпним фінансовим тягарем для сімей з низьким доходом, позбавляючи їх членів

можливості отримати якісну професійну освіту. Цифровий розрив безпосередньо знижує ефективність освітнього процесу та його результатів для всіх учасників.

До поширених проблем у побудові та управлінні цифровими спільнотами належать недостатнє фінансування та неефективне використання коштів, виділених на проекти цифрової трансформації. Як правило, виділені кошти переважно використовуються для побудови або модернізації застарілої та технологічно відсталої інформаційної інфраструктури. Зазвичай такі витрати зосереджені на вирішенні локалізованих, тимчасових проблем без урахування інтеграції апаратного та програмного забезпечення з майбутніми ресурсами та єдиними муніципальними інформаційними системами, або підключення до регіональних, національних чи глобальних мережевих комунікацій [12].

Державна політика повинна розглядати цифрову інфраструктуру як соціально значущий об'єкт. Необхідно реалізувати і розробити національні проекти з прокладання оптоволоконних ліній в малих містах, розвитку супутникового інтернету, впровадження програм пільгової покупки цифрового обладнання для малозабезпечених сімей та освітніх установ.

Потрібен єдиний кількісний індикатор в області реалізації концепції цифрової громади, наприклад частка адміністративних і муніципальних послуг, що надаються ОМС та муніципальними установами в електронному вигляді онлайн [8].

Цифровізація освіти полягає не в поширенні планшетів, а в зміні освітніх підходів. Необхідна безперервна підготовка педагогічного персоналу, спрямована на розвиток навичок впровадження цифрових інструментів в освітній процес, створення власного освітнього контенту, навчання учнів цифрової гігієни і критичного мислення.

Слід заохочувати створення і широке поширення безкоштовних освітніх платформ з інтерактивним і адаптивним контентом. Паралельно з цим

необхідно запровадити курси цифрової грамотності для всіх студентів, щоб заповнити прогалину в навичках.

Необхідно також запровадити проведення цифрових аудитів та цільових досліджень для визначення наявних ресурсів кожної ТГ, її сильних та слабких сторін, а також можливостей розвитку та викликів, з якими ТГ може зіткнутись під час цифрового розвитку [3].

Для концентрації зусиль необхідна диференційована регіональна політика. У передових центрах необхідні стимули для розвитку передових цифрових освітніх технологій, включаючи штучний інтелект. У промислових регіонах слід запровадити та підтримувати автоматизацію та перепідготовку працівників, тоді як у відсталіх регіонах особлива увага приділяється підвищенню цифрової грамотності та фізичному доступу до інформаційно-комунікаційних технологій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведений аналіз показує, що цифровий розрив створює серйозний виклик для системи професійної освіти та навчання, негативно впливаючи на доступність та якість освітніх можливостей складним чином. Багатогранний характер цифрового розриву, що охоплює доступ, навички та зміст, вимагає комплексного та нюансованого підходу до його подолання. Без послідовного впровадження інфраструктурних, педагогічних та змістовних заходів, заснованих на об'єктивних дослідженнях та поточній статистиці, існує ризик того, що цифровізація освіти посилить існуючу соціально-економічну нерівність, а не пом'якшить її. Цифровий розрив у всіх його формах – чи то між соціальними та віковими групами, між міськими та сільськими районами, чи між регіонами – впливає на соціально-економічний розвиток кожної країни і тому вимагає посиленої уваги з боку дослідників різних дисциплін. Дослідження тенденцій у контексті цифровізації громад є особливо важливим, оскільки зростаючий цифровий розрив може значно посилити традиційну соціально-економічну нерівність між міськими та сільськими районами. Хоча дослідження цифрової нерівності все ще перебувають на ранніх стадіях, вони

швидко розвиваються разом зі своєю темою, особливо в міжнародному контексті. Однак залишається незрозумілим, які види нерівності погіршуються, які нові з'являються та які форми нерівності пом'якшуються в цифровій економіці. Майбутні дослідження в цій галузі можуть бути зосереджені на оцінці ефективності поточних державних програм та вивченні довгострокового впливу цифрового розриву на економіку громад.

Література

1. Бородін Є., Піскоха Н., Демошенко Г. Проблеми і переваги цифровізації місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т. 9. № 4. С. 95-103.
2. Дубневич Ю., Чечель В. Проблеми та перспективи впровадження діджиталізації в територіальних громадах. *Аграрна економіка*. 2024. Т. 17, №1. С. 62-69.
3. Євсюкова О. В. Цифрова спроможність територіальних громад в Україні: проблеми та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2021_6_3
4. Квітка С., Титаренко О., Мазур О. Оцінка стану цифрового розвитку адміністративно-територіальних одиниць. *Дніпропетровської області. Аспекти публічного управління*. 2019. № 7(11). С. 15-25.
5. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при президентові України. Серія «Державне управління»*. 2018. № 1. С. 5-11.
6. Лопушинський І. В. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. №2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf
7. Оцінка соціальних ризиків в регіонах України як підстава для прийняття управлінських рішень щодо їх подолання. URL: <http://old.niss.gov.ua>
8. Саєнко О. Діджиталізація державного управління та інноваційні технології – найпотужніші інструменти подолання корупції. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/news/oleksandr-sayenko-didzhitalizaciyaderzhavnogo-upravlinnya-ta-innovacijni-tehnologiyinajpotuzhnishi-instrumenti-podolannya-korupciyi>

9. Хаустова М. Г. Поняття цифровізації: національні та міжнародні підходи. *Право та інновації*. 2022. № 2 (38). С. С. 7-18.

10. Цифрове врядування : монографія / О. В. Карпенко, Ж. З. Денисюк, В. В. Наместнік [та ін.] ; за. ред. О. В. Карпенка. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.

11. Цілі до 2024 року. Міністерство цифрової трансформації. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>

12. Шифр: інноваційні громади. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Jq1hRCb4WIUJ:https://www.mnau.edu.ua/files/olimp/kongromadi/rez/28.pdf+&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

References

1. Borodin, Ye., Piskokha, N., & Demoshenko, H. (2021), “Problems and advantages of digitalization of local self-government”, *Aspekty publichnogo upravlinnia*, vol. 9(4), pp. 95–103.

2. Dubnevych, Yu., & Chechel, V. (2024), “Problems and prospects of digitalization implementation in territorial communities”, *Ahrarna ekonomika*, vol. 17(1), pp. 62–69.

3. Yevsiukova, O. V. (2021), “Digital capacity of territorial communities in Ukraine: problems and prospects”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 6. available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2021_6_3 (Accessed 05 May 2026).

4. Kvitka, S., Tytarenko, O., & Mazur, O. (2019), “Assessment of the state of digital development of administrative-territorial units of Dnipropetrovsk region”, *Aspekty publichnogo upravlinnia*, vol. 7(11), pp. 15–25.

5. Kuibida, V. S., Karpenko, O. V., & Namestnik, V. V. (2018), “Digital governance in Ukraine: basic definitions of the conceptual and categorical

apparatus”, Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Seriia “Derzhavne upravlinnia”, vol. 1, pp. 5–11.

6. Lopushynskyi, I. V. (2018), “Digitalization” as the basis of public administration on the path of transformation and reform of Ukrainian society”, Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, vol. 2. available at: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf (Accessed 05 May 2026).

7. NISS (2014), “Assessment of social risks in the regions of Ukraine as a basis for managerial decision-making to overcome them”, available at: <http://old.niss.gov.ua> (Accessed 05 May 2026).

8. Saienko, O. (2025), “Digitalization of public administration and innovative technologies as the most powerful tools for overcoming corruption”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksandr-sayenko-didzhitalizaciyaderzhavnogo-upravlinnya-ta-innovacijni-tehnologiyinajpotuzhnishi-instrumenti-podolannya-korupciyi> (Accessed 05 May 2026).

9. Khaustova, M. H. (2022), “The concept of digitalization: national and international approaches”, Pravo ta innovatsii, vol. 2(38), pp. 7–18.

10. Karpenko, O. V. Denysiuk, Zh. Z. and Namestnik, V. V. (2020), Tsyfrove vriaduvannia [Digital governance], IDEIa PRYNT, Kyiv, Ukraine.

11. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2024), “Goals until 2024”, available at: <https://thedigital.gov.ua/ministry> (Accessed 05 May 2026).

12. Mykolaiv National Agrarian University (2025), “Cipher: innovative communities”, available at: <https://www.mnau.edu.ua/files/olimp/kongromadi/rez/28.pdf+&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (Accessed 05 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.05.26

Прорецензовано / Revised: 21.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26